

В освітньому діалозі основною «компетентністю» педагога має стати людськість. Високий інтелектуальний рівень, багатство методичного арсеналу в жодному разі не нівелюються, але викладач насамперед має бути носієм моральних цінностей, здатним щиро відкритися людям і без упереджень приймати інших. Завдяки цьому створюється така атмосфера, де вся увага спрямована на предметне обговорення, кожен учасник відчуває свою важливість у цій спільній діяльності, а тому активно долучається до роботи, тим самим створюючи нове для себе знання, набуваючи досвіду взаємодії в суспільстві і, в широкому розумінні, вибудовуючи власну особистість.

Отже, в межах гуманістичної парадигми вищої освіти, до якої тяжіє наше суспільство, в центрі уваги має бути особистість майбутнього професіонала, її гармонійний розвиток. Зробити це можна за умови подолання відірваності процесу навчання від ціннісно-сислової сфери самих суб'єктів освіти. Завдяки освітньому діалогу стає можливим переведення інформації з рівня значень в площину осмислених знань, які стають особистісним здобутком кожного студента.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кремень В. Г. Синергетична модель розвитку освіти. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вип. 82. Вінниця-Київ, 2015. С. 7–15.
2. Радчук Г. К. Аксіопсихологія вищої школи : монографія. Тернопіль, ТНПУ, 2014. 380 с.
3. Gamage K., Dehideniya D., Ekanayake S. Y. The Role of Personal Values in Learning Approaches and Student Achievements. *Behavioral sciences (Basel)*. 2021. Vol 11, 102. <https://doi.org/10.3390/bs11070102>
4. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/word/dialogue> (дата звернення: 28.04.2022).

Роксолана КУЗИШИН

аспірантка,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка,

Тернопіль, Україна

lroksolana@gmail.com

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ В ДОПОВІДЯХ РИМСЬКОГО КЛУБУ

Римський клуб від початку свого існування акцентував увагу на ключових питаннях сучасності. В своїх доповідях його учасники традиційно робили аналітичні огляди та прогнози щодо розвитку світоустрою.

Доповідь 2017 року «Come on! Капіталізм, короткозорість, населення і руйнування планети» заставляє по-новому глянути на систему освітнього простору. Завдання освіти, на думку ключових авторів доповіді (Ернст Вайцеккер, Андерс Війкман), формувати у молоді «грамотність щодо майбутнього» (*futures literacy*) [1]. Виходячи з такого твердження йде мова про неминучість докорінних змін у розвитку сучасної цивілізації. В авторських поглядах висловлюється думка, що домінуючий сьогодні тип господарювання є недосконалий й в значній мірі помилковий. Тому пропонується відмовитися від матеріалізму та його цінностей, розглядати світ як складну систему духовно-морального світогляду. Проголошується ідея «нового Просвітництва» [1].

У формуванні нового витка цивілізації підкреслюється роль освіти. З однієї сторони вона повинна стати всеохоплюючою, з іншої – повинна ґрунтуватися на «пов'язаності» – відносини були та будуть сутністю і змістом навчання. Також підкреслюється об'єктивно зростаюча роль інформаційних технологій: «цінно та ефективно, тільки коли вони сприяють зв'язку між людьми» [2]. Освіта повинна «викликати інтерес, вивільняти енергію та активно залучати здібності кожного студента вчитися для самого себе і допомагати вчитися іншим» [1]. Ці, здавалося б, прописні істини покликані, на думку авторів доповіді, забезпечити розвиток суспільства загалом та окремих держав зокрема.

Освітній процес в своєму предметному вияві повинна вийти на новий рівень ціннісного характеру, уособлюючи універсальні знання як джерело особистісного розвитку та високу повагу до культурних відмінностей. Одним із знакових тверджень авторів доповіді, що втілюються в акценті на добробуті всього населення світу є теза про те, що сама квінтесенція людської мудрості накопичувалась століттями, а тому виступає ціннісним надбанням всього людства [1].

Досить суттєва увага також приділена проблемі ставлення до освіти як процесу. В Цілях сталого розвитку цей вид глобальних проблем не дарма відзначається як один з ключових. Велика частина знань, що стосується екології, оточуючого середовища, взаємозв'язку систем та сталого розвитку, з'явилася не так давно, а тому ще не могли стати частиною загального культурного багажу. На основі такого обґрунтування слід відзначати критичну значущість навчання нових поколінь відповідних дисциплін і навичок.

Ще один важливий наратив авторів доповіді – це рекомендація культивувати інтегральне мислення, а не обмежуватися лише аналітичним. Навчання системному мисленню недостатньо, оскільки «в системному мисленні зберігається тенденція розглядати реальність в досить

механістичних категоріях, нездатних схопити її органічну інтегральність» [2]. На противагу йому інтегральне мислення здатне, як стверджують Е. Вайцеккер та А. Війкман «сприймати, організовувати, узгоджувати і возз'єднати окремі фрагменти і досягати справжнього розуміння засадничої реальності» [2]. Прогнозується, що ті держави, які зуміють в максимально стислі терміни перебудувати свою систему освіти в означеному руслі, будуть претендувати на світових лідерів та виступати орієнтирами та зразками для наслідування. Акцент на інтегральному мисленні повинен забезпечити обов'язковий наступний рівень розвитку освітнього середовища.

Доповідь з досить оригінальною за своїм звучанням назвою, містить низку базових постулатів щодо розвитку освіти.

Насамперед пропагується ідея плюралізму змісту. Наголошується, що сьогодні переважна більшість університетів просувають конкретні школи думок, замість того, щоб «давати молодим головам весь спектр суперечливих і комплементарних перспектив» [1]. Сьогоднішні студенти потребують такої форми освіти, в якій знання різних сфер були взаємодоповнюючими, а не виключали чи відкидали їх (саме цей момент сьогодні часто має спрощений варіант сприйняття та формулювання). Наголошується, що культурне розмаїття так само необхідне для соціальної еволюції, як генетичне для біологічної. Тому глобалізаційні тренди, які сьогодні охоплюють світ, повинні бути продумані і не заперечувати освітні цінності в формі інтегрального мислення.

На думку авторів доповіді слід в певній мірі переглянути філософію ставлення до освіти. Популярність матеріалістичних теорій, що формували сучасний світогляд і базуються в значній мірі на поглядах А. Сміта, Д. Рікардо та Ч. Дарвіна також потребують своєї переоцінки. Проблемою визнається переважання редукаціоністичного мислення та похідна від неї фрагментація знань: «редукаціоністична філософія неадекватна не тільки для розуміння живих систем, але і для подолання трагедії руйнівного соціального і економічного зростання». Автори доповіді дотримуються думки щодо згубності переходу «від розгляду реальності як цілого до її поділу на безліч дрібних фрагментів» [1].

Формування компетентностей актуального і практичного спрямування є основою для виокремлення тих дієвих завдань, якими сьогодні живе людство: формування комп'ютерних моделей світу, оцінка ролі західної цивілізації, підкреслення значення гуманізації при одночасному зменшенні ролі технократичного мислення, екологізація довкілля підвищення добробуту населення з одночасною відмовою від мілітарного розвитку світосистеми є ціннісними наративами формування

прогресивного освітнього середовища. Саме в цьому є базові ідеї «нового Просвітництва», результатом яких має стати цілісний та прогресивний світогляд.

У доповіді підкреслюється роль об'єднавчих моментів в ході примирення протилежностей як основи пошуку балансу в світлі пропаганди оновленого освітнього процесу. Формування засад паритетності у відносинах між людиною і природою на засадах сталого розвитку та екосвідомості, досягненню балансу в поставлених короткотривалих та довготривалих планах/завданнях, ставлення до прогресу повинно бути зрозумілим результатом життя загалом і освіти зокрема (а не як досягнення чи евристичний процес). Досить часто в Доповіді робиться наголос на тому, що варто звертати увагу на досягнення в царині освіти минулого європейського Просвітництва, яке захищало ідеї лібералізму та особистості. Актуальним залишається питання гендеру, – механічне прирівнювання жінок та чоловіків створює ілюзію, яка не може перекреслити особливий внутрішній світ. Вже згадані лібералістичні ідеї повинні бути основою для соціальної справедливості, яка б відштовхувалась від державницьких механізмів забезпечення рівності та адекватної винагороди. Також наголошується на значущості релігійної складової не лише як елементу повсякденного життя, а й як частини освітнього процесу.

В підсумку варто відзначити, що доповідь 2017 року «Come on! Капіталізм, короткозорість, населення і руйнування планети» виступає науково-обґрунтованим та системним наративом щодо перспективного розвитку світоустрою з підкресленням ролі освітньої складової. Загальний перехід до постіндустріального суспільства можливий за умови дотримання означених ціннісних орієнтирів в освіті, що покликані забезпечити наступний позитивний виток розвитку суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вайцекер фон Е.У., Війкман А. Come on! Капіталізм, недалекоглядність, населення і руйнування планети. К.: Саміт-книга, 2019. 276 с.
2. Матвейчев О. Римский клуб, юбилейный доклад. Вердикт: “Старый Мир обречен. Новый Мир неизбежен!” Електронний ресурс – https://politcom.org.ua/rimskij-klub-jubilejnyj-doklad-verdik?fbclid=IwAR2sNnoY2Is7XgpnLAKIqug07thKyGTbqKFM9rZkYDairo1w_dGfVEcQogc; дата звернення – 09.05.2022
3. Освіта для майбутнього: роздуми над ювілейною доповіддю Римського клубу (в межах конференції «Інновації в освіті: ціннісно-компетентнісний підхід» 29 травня 2018 року). Філософія освіти. Philosophy of Education. 2018. № 2 (23). С. 70-99.